

Organisch (rest)materiaal als Bodemverbeteraar-B

periode 1 augustus 2020 – 1 mei 2021

Inleiding

De in 2016 gestarte 5-jarige pilot OMAB (Organisch (rest) Materiaal Als Bodemverbeteraar) doet onderzoek naar de mogelijkheden om maaisel dat vrijkomt bij het beheer van bermen, watergangen, dijken, bergingen, schouwpaden, natuurterreinen en dergelijke (hierna genoemd 'maaisel'), op een verantwoorde manier te gebruiken om (landbouw) bodems te verbeteren. Daarmee wil zij bijdragen aan een circulaire economie.

OMAB is opgezet door een groot aantal partners: de gemeenten Dalfsen, Ommen en Hardenberg, de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen, ANV De Ommer Marke en de Provincie Overijssel. Daarnaast wordt bijgedragen door Eurofins-agro en het landelijke project Lumbricus. Het onderzoek voor de pilot OMAB vindt plaats in de gemeenten Dalfsen, Ommen en Hardenberg; het Vechtdal (Overijssel).

De pilot is in fase 4 gesplitst in twee gedeelte OMAB-A en OMAB –B.

Onder het gedeelte OMAB-A valt de voortzetting van het onderzoek naar een optimale bewerking van het maaisel (opslagmethode en toevoegingen) en het effect van verschillende kansrijke bewerkingen op de bodem en de opbrengst. Het onderzoek vindt plaats op 6 (vanaf fase 4, 5) locaties, op proefvelden van minimaal 2000 m², waar mais geteeld wordt.

De opzet en eerste (tussen) resultaten zijn te vinden op de website van ANV De Ommer Marke (www.ommermarke.nl)

Tevens valt onder OMAB-A, als voortzetting van de activiteiten op dit vlak in fase 1 tot en met 3, de inzet om duidelijkheid te krijgen in de regelgeving en zoveel mogelijk bij te dragen aan uitleg van en aanpassing van de regelgeving, zodat verantwoord gebruik van maaisel in de landbouw mogelijk wordt.

Binnen OMAB-A is in dat kader, in samenwerking met deskundigen en de Omgevings Dienst IJsselland, een werkwijze ontwikkeld die binnen de Vrijstellingsregeling Plantenresten' valt en die verantwoord gebruik van maaisel in de landbouw borgt.

De Provincie Overijssel heeft erkent dat de voorgestelde werkwijze past binnen de regelgeving en als zodanig toegepast mag worden door de partners van OMAB en andere partijen in Overijssel die op deze wijze willen werken.

Ook de voorbereiding voor onderzoek naar de praktische uitvoering van de 'Vechtdal Aanpak', valt onder OMAB-A. Het grondgebied van de gemeente Dalfsen lijkt een geschikt gebied om het onderzoek uit te voeren. De gemeente Dalfsen en Waterschap Drents Overijsselse Delta hebben toegezegd hieraan mee te willen werken.

Het onderzoek; OMAB-B, is bedoeld om op het op een verantwoorde manier gebruik van maaisel voor bodemverbetering te stimuleren en te optimaliseren zodat een daadwerkelijke bijdrage aan een circulaire economie gerealiseerd kan worden. Daarvoor zal kennis en ervaring uit het onderzoek breed gedeeld worden.

Het onderzoek vindt plaats tijdens het maaiseizoen 2020-2021.

Dit projectvoorstel met bijbehorende begroting is voor OMAB-B geschreven. Voor OMAB-A verwijzen wij naar het projectvoorstel fase 4 van de pilot OMAB. Hierin staat beschreven waarom verhoging van het organische stof gehalte in de bodem zinvol en belangrijk is.

Doelen

Er zijn twee doelen specifiek voor OMAB-B namelijk:

- Het verzamelen van kennis over de uitvoering van de 'Vechtdal aanpak' in de gemeente Dalfsen. Daarmee kan de uitvoering geoptimaliseerd worden en kunnen onderbouwde adviezen gegeven kunnen worden aan andere partijen die ook met de werkwijze willen werken.
- Het delen van kennis over een toegestaan, verantwoord, efficiënt en effectief gebruik van maaisel voor het verbeteren van landbouwbodems, zoals beschreven in de "Vechtdal Aanpak" en gebleken uit het onderzoek onder OMAB-A.

Het toepassen van de 'Vechtdal Aanpak' vraagt aanpassing van de manier van werken en denken van bestuurders, uitvoerders en zeker ook burgers. Daarom is een kennisdeling en ervaringen delen belangrijk.

Doelgroep

Binnen dit project zijn meerdere doelgroepen waar dit project zich op richt. Het betreft de leveranciers, agrariërs, handhaving, overheden en geïnteresseerden en betrokkenen in de praktijk van een Circulaire Organische Economie.

Leveranciers

De deelnemende leveranciers in het werkgebied van de gemeente Dalfsen zijn:

- Gemeente Dalfsen
- Waterschap Drents Overijsselse Delta

Een of meer natuurorganisaties en/of landgoederen kunnen betrokken worden als leverancier van maaisel.

Agrariërs (Ontvangers)

Agrariërs die maaisel ontvangen van een of meer leveranciers.

Overheden

Deze zijn niet alleen als leverancier betrokken maar ook als degenen die regelgeving uitwerken, opslag in het buitengebied mogelijk kunnen maken en via hun beleid er voor kunnen kiezen om geschikt 'eigen' maaisel te gebruiken voor bodemverbetering in plaats van voor andere gebruiksmogelijkheden.

Handhaving

De mensen van de Omgevings Dienst Overijssel en de medewerkers die in het veld werken.

Geïnteresseerden

Deze zijn in te delen in een aantal groepen namelijk:

- Leveranciers en agrariërs die de werkwijze ook zelf willen toepassen.
- Uitvoerende organisaties (loonwerkers, buitendiensten).
- Algemeen geïnteresseerden in bijdragen aan de circulaire economie.

Het toepassen van de 'Vechtdal Aanpak' vraagt aanpassing van de manier van werken en denken van bestuurders, uitvoerders en zeker ook burgers. Daarom is een kennisdeling en ervaringen delen belangrijk.

Onderzoek en Aanpak

OMAB-B is te verdelen in de onderdelen waarbij de eersten vooral gericht zijn op het verzamelen van kennis en de laatste er specifiek op gericht is de kennis, ook al tijdens het onderzoek, breed te delen.

1. Onderzoek naar DE AANPAK VAN DE LEVERANCIERS met:

- Opstellen /gebruik van de kaarten waarop de geschikte productiestroken staan.
- Organisatie van verwijdering zwerfafval
- Schouwen maailocaties op zwerfafval
- Afstemming met andere leveranciers
- Organisatie (tussen)opslag/levering bij agrariërs
 - Borging dat materiaal binnen de 5 km van de oogstplek blijft (bijhouden van leverlijsten locatie maaien-locatie afnemer (hoeveelheid en afstand)
 - Afstemming vraag en aanbod
 - Doen van melding
- Afspraken met onderaannemers
- Aantal steekproeven

Aanpak onderzoek:

- ❖ *3 gesprekken per leverancier gedurende de onderzoeksperiode (sept.2020 - febr. 2021) waarin bovenstaande punten nagelopen worden. Dit gebeurt aan de hand van een vragenlijst.*
- ❖ *1x ronde in het gebied hoe het werkplan gebruikt/toegepast wordt. Resultaten worden op een lijst bijgehouden.*
- ❖ *Aanvullende steekproeven (minimaal dubbel aantal) van het geleverde maaisel, die vergeleken worden met de vereiste steekproeven.*

2. Onderzoek naar DE AANPAK VAN DEELNEMENDE AGRARIËRS met:

- Bekendheid met richtlijnen uit 'Vechtdal werkwijze' voor de agrariërs (onder andere afnemen van maaisel dat volgens de 'Vechtdal werkwijze' wordt gewonnen)
- Bepaling gewenste hoeveelheid en kwaliteit (bijv. bermmaaisel, slootmaaisel, bekend gedeelte)
- Organisatie opslag (melding, opzetten hoop).
- Bepaling hoeveelheid zwerfafval bij levering.

Aanpak onderzoek:

- ❖ *Gedurende de onderzoeksperiode (sept.2020 - febr. 2021) 3 keer (beginperiode, najaar 2020 en voorjaar 2021), 3 gesprekken bij steeds verschillende deelnemers, waarbij bovenstaande punten nagelopen worden. Dit gebeurt aan de hand van een vragenlijst.*
- ❖ *Bezoek aan 3 bedrijven om de aanpak daar te bekijken en te bespreken.*

3. Onderzoek naar de COMMUNICATIE bij de uitvoering met:

- Ervaringen van de uitvoerende diensten :
 - Bij de uitvoering betrokken mensen:
 - Uitvoerders en planners bij gemeente en betrokken aannemers
 - Machinisten maaicombinaties, mobile kranen, trekker met dumper en vrachtwagenchauffeurs.
 - Onderaannemers
 - Contacten met ontvangers
 - Informatievoorziening; duidelijkheid website, aanspreekpunt en bereikbaarheid en duidelijkheid telefonisch infonummer.

- Ervaringen deelnemende agrariërs :
 - Communicatie met de leverancier - aanmelding
 - Meldingsformulier
 - Kwaliteit geleverde materiaal
 - Beschikbaarheid informatie over wat wel en niet kan/mag.
- Ervaringen Omgevings Dienst:
 - Meldingsformulier
 - Handhaving

Aanpak onderzoek:

Voeren gesprekken aan de hand van een vragenlijst bij opstellers werkplannen (2), kraanmachinisten/uitvoerders(2), onderaannemers (2), Agrariërs (4), Omgevings Diensten (1 of 2),

4. **Onderzoek naar het FINANCIËLE PLAATJE met:**

- Extra kosten leverancier:
 - Kosten planning
 - Kosten van inventarisaties en verwijderen zwerfafval
 - Overslaan ongeschikte gedeelten (die apart worden gemaaid en afgevoerd)
 - Doen van meldingen voor (tussen)opslag
 - Tijd voor communicatie met ontvangende agrariërs.
- Besparingen bij leverancier:
 - Minder afvoerkosten
 - Kleinere afstanden bij afvoer (tijd en brandstof)
- Kosten agrariërs (tov aangekochte compost):
 - Opzetten hoop:
 - eventueel met biologisch middel
 - al dan niet door loonwerker
 - check op (teveel) zwerfafval.
 - Communicatie/planning met leverancier.
- Besparingen bij agrariër:
 - Kosten compost.

Aanpak onderzoek:

2 Gesprekken met ieder van de 2 leveranciers op twee momenten in het seizoen (nov. en febr.) aan de hand van een vragenlijst met bovenstaande punten.

3 Gesprekken met agrariërs aan de hand van een vragenlijst met bovenstaande punten. 1 gesprek met een loonwerker.

5. **KENNIS DELEN**

- Onderhouden en bijwerken website (www.ommermarke.nl)
- Inrichten en bemannen telefonisch informatiepunt
- Informatie en demonstratie nieuwe mogelijkheden voor verbetering uitvoering met
 - Sleepmat
 - App die in de kraan waarschuwt bij gedeelten die overgeslagen moeten worden. (Bijwerken van de schouw-app).
 - Eco-kop bij maai-zuigcombinatie
 - Overige mogelijkheden.
- Berichten in de media (oa websites, kranten, nieuwsbrieven)

Aanpak :

- ❖ Website. De website van ANV De Ommer Marke die tot nu toe voor de kennisdeling is gebruikt wordt bijgehouden en verder uitgebreid.
- ❖ Bij ANV De Ommer Marke komt een telefoonnummer beschikbaar waar op gezette tijden (afhankelijk van de vraag) informatie te krijgen is. Bij de partners voor de proef in Dalfsen zijn contactpersonen beschikbaar voor specifieke vragen.
- ❖ Tijdens een (of meer) demonstratiebijeenkomst(en) kan kennis genomen worden van de genoemde nieuwe methoden, eventueel aangevuld met andere.
- ❖ Deze demonstratiebijeenkomst(en) kan(kunnen) gecombineerd worden met een algemene informatie markt over het onderwerp.
 Verwachting/hoop is dat deze in het najaar kan plaatsvinden.

Tijdens het onderzoek kunnen aanpak en vragenlijsten aangepast worden aan de situatie.

Tijdpad

Het onderzoek zal plaatsvinden tijdens het maaiseizoen 2020-2021.

In drie periodes worden leveranciers en agrariërs ondervraagd (onderdeel 1 en 2):

- in de startperiode (augustus 2020) wanneer het maaisel vooral uit bermgras zal bestaan
- in het najaar (november 2020) wanneer vooral maaisel uit watergangen wordt gewonnen en
- aan het eind van het maaiseizoen (febr./maart 2021)

Gesprekken van onderdeel 3 vinden plaats in de periode oktober-maart

Onderdeel 4 vindt plaats in oktober/ november 2020 en februari/maart 2021

Kennisdelen; onderdeel 5, vindt plaats:

- Gedurende de hele onderzoeksperiode bijhouden van website en informatietelefoonnummer.
- Najaar 2020 demonstraties van nieuwe methoden voor de uitvoering eventueel gecombineerd met
- Een informatiebijeenkomst/markt, oktober 2020 waarbij informatie te krijgen is over de werkwijze zelf en de manier(en) van uitvoering.

In schema:

Maand? onderdeel	Mei	Juni	Juli	Aug	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	April
maaiseizoen	vooral bermmaaisel			vooral slootmaaisel								
1 en 2												
3												
4												
5 website en infopunt												
5 demo												
5 info markt												
Verslag												

Rapportage en Evaluatie

In maart/april 2021 worden de verzamelde gegevens verwerkt en gerapporteerd. De resultaten worden met de leveranciers en deelnemende agrariërs besproken en breed gedeeld.

Op basis van de resultaten en ervaringen wordt de uitvoering verder geoptimaliseerd en worden adviezen aan geïnteresseerden aangepast.

Begroting

zie apart document.

De Samenwerkende Partners:

